

EXAMENSARBETE

Hösten 2005

Lärarytbildningen

Hur pedagoger ser på motorisk träning i skolverksamheten

Författare

Emilie Pilthammar
Jessika Stjernberg

Handledare

Birgitta Nordblad

Hur pedagoger ser på motorisk träning i skolverksamheten

Abstract

Vad är motorik? Vad betyder ordet motorik?

”Håll dig lugn” och ”sitt stilla” är ofta ord som man stöter på från vuxna, framförallt i ett klassrum. Självförtroende, grov- och finmotorik, upptagning i medvetandet av sinnesintryck, koncentration och uthållighet, att kunna sitta stilla – allt har betydelse för en bra inläring.

Vårt syfte med arbetet är att ta reda på hur pedagoger ser på motorisk träning i skolverksamheten. Likväl även vad motorisk träning innebär för läs- och skrivutveckling och om och hur detta genomförs i skolan. Genom att öka vår förståelse och kunskap, som pedagoger, i ämnet kan vi utvidga förutsättningarna för att alla elever ska kunna utvecklas och prestera ett bättre genomsnitt av skolämnena.

I vår undersökning tittar vi på vad som görs i skolan för att öka den motoriska träningen och hur pedagogerna arbetar med barn som har inlärningssvårigheter orsakade av motorisk nedsatthet. Undersökningen genomförs kvalitativt genom intervjuer med pedagoger verksamma både hos de yngre och äldre eleverna.

Vårt resultat påvisar betydelse av skolorganisationen, pedagogisk utbildning och tidigare erfarenheter och kontinuerlig motorisk träning.

Ämnesord: Motorik Inläring Inlärningssvårigheter Motorisk träning
Kvalitativ Pedagoger

INNEHÅLL

	FÖRORD	
1.	INLEDNING & SYFTE	5
2.	LITTERATURGENOMGÅNG	7
2.1	Definition	7
2.2	Barnets utveckling	8
2.3	Historik	9
2.4	Inläring	9
2.5	Motoriska aktiviteter	13
2.6	Problemprecisering	15
3.	METODLOGISK UTGÅNGSPUNKT	16
4.	EMPIRISK DEL	17
4.1	Urval	17
4.2	Datainsamling	17
4.3	Bearbetning	18
4.4	Etiska överväganden	18
5.	RESULTAT & ANALYS	19
5.1	Skolorganisationens betydelse	19
5.1.1	Analys	19
5.2	Betydelsen av pedagogisk utbildning och tidigare erfarenheter	20
5.2.1.	Analys	20
5.3	Resultat av motorisk träning	21
5.3.1.	Analys	21
5.4	Motoriska övningar i skolverksamheten	22
5.4.1.	Analys	22
5.5	Kontinuitet under skolåren	23
5.5.1.	Analys	23
6.	DISKUSSION	24
6.1	Skolorganisationens betydelse	24
6.2	Betydelsen av pedagogisk utbildning och tidigare erfarenheter	24
6.3	Resultat av motorisk träning	25
6.4	Motoriska övningar i skolverksamheten	26
6.5	Kontinuitet under skolåren	26
6.6	Avslutning	27
7.	SAMMANFATTNING	28
8.	LITTERATURFÖRTECKNING	30
	BILAGA	

FÖRORD

Vi vill tacka de tillfrågade som ställt upp och svarat på våra intervjufrågor. Tack även till Henrik, Christian, Cornelia, Emanuel och Vendela för att ni har haft tålamod med oss och gett oss tid för att skriva detta arbete. Tack Gina för att du har värmt våra fötter när vi suttit vid datorn i höst.

Det största tacket vill vi framföra till vår handledare Birgitta för all hjälp och stöttning du gett när vårt tålamod börjat tryta och utbrotten kommit. Tack även för de gånger du *inte* läst vårt arbete, men som ändå utmynnat i oerhört givande diskussioner som resultat!

1. INLEDNING OCH SYFTE

Johanna är 8 år och har först i år börjat på gympa på fritiden. Hennes prat kom igång sent och hon har fortfarande svårt att prata "rent". Hon upplevs som ett klumpigt barn med en "slarvig" grovmotorik. Hennes föräldrar är inte fysiskt aktiva och har inte uppmuntrat henne till att komma igång i någon sport. Hon kan inte synkronisera rörelserna mellan armar och ben, alltså lyckas hon inte göra en kullerbytta, inte hoppa jämfota och cyklingen har precis kommit igång. I skolan är hon ganska okoncentrerad och slarvig och har svårt för att lyssna. Johanna upplevs som ett "vanligt" barn och inte som något bokstavs barn utan bara "lite sen och klumpig". (Observation gjord av gymnastikledare, nordöstra Skåne, 2005)

Under vår utbildning på Högskolan i Kristianstad, tillsammans med erfarenheter i föreningsliv på fritiden, har vi blivit uppmärksamma på barns olika motoriska färdigheter i kombination med inlärningssvårigheter.

"Håll dig lugn" och "sitt stilla" är ofta ord som man stöter på från vuxna, framförallt i ett klassrum. Självförtroende, grov- och finmotorik, upptagning i medvetandet av sinnesintryck, koncentration och uthållighet, att kunna sitta stilla – allt har betydelse för en bra inläring. Det är också förmågor som kan förbättras genom medveten rörelsestimulans och träning. Det är aldrig bara en faktor som avgör en individs totala utveckling. Samstämmiga uppgifter, enligt författarna, vittnar om att barn idag har mer problem med motoriken, koncentrationsförmågan och uppmärksamheten än för bara ett tiotal år sedan. Möjligheterna att utveckla barns förutsättning i skolan och i livet kan grundas i rörelse och motorisk träning. Sandborgh-Holmdahl & Stening, (1993).

Björn Gustafsson och Sol-Britt Hugoh gjorde 1982 ett femårigt projekt "Mjölbyprojektet" vilket gav följande resultat:

Elever som erhållit motorisk träning under hela lågstadiet presterar i genomsnitt ett klart bättre resultat i rättstavning och matematik än de elever som enbart har idrott på schemat. Det ämne som sist påverkats var läsförståelsen.

"Skolans uppdrag är att främja lärande där individen stimuleras att inhämta kunskaper. Vidare att skolan skall främja elevernas harmoniska utveckling och att detta ska åstadkommas genom en varierad och balanserad sammansättning av innehåll och arbetsformer."

Lpo 1994

Vi tolkar läroplanen på så sätt att stimulansen för att inhämta kunskaper kan vara motorisk träning för att kunna möta alla elever och främja lärandet. Motorisk träning som pausaktivitet kan dessutom ge harmoni bland eleverna. Genom kontinuerlig användning av motoriska rörelser uppstår variation och balans i inlärningsituationen för samtliga elever.

Vi vill öka vår förståelse och kunskap, som pedagoger, i ämnet. På så sätt kan vi vidga förutsättningarna för att alla elever ska kunna utvecklas och prestera ett bättre genomsnitt av skolämnena. En sådan här forskning kan också ge hjälp åt den befintliga lärarkåren, föräldrar och även till föreningar som stöd i sin verksamhet.

Vårt syfte med arbetet är att ta reda på hur pedagoger ser på motorisk träning i skolverksamheten. Likväl även vad motorisk träning innebär för läs- och skrivutveckling och om och hur detta genomförs i skolan.

2. LITTERATURGENOMGÅNG

I genomgången av litteraturen börjar vi med att precisera vad motorik är och hur hjärnhalvornas samarbete är avgörande för fungerande motorik. Vidare fortsätter vi med barnets utveckling, historik och vad olika historiska teoretiker framhåller i ämnet. I stycket motorisk träning visar litteraturen på olika uppfattningar om dess betydelse för förbättrad inlärningsförmåga. I slutet av vår litteraturgenomgång finns problemformuleringen för undersökningen.

2.1 Definition

Vad är motorik? Vad betyder ordet motorik? Ordet betyder förmåga att kontrollera de egna muskelrörelserna (Nordstedts Svenska Ordbok, 2003). Hos oss människor handlar det om all motorisk kontroll från statisk balans, dynamisk balans till fingerkänslighet och tungkoordination, alltså olika funktioner och system av funktioner på olika nivåer som tillsammans utgör vår totala rörelsekapacitet (Nordlund, Rolander & Larsson, 1989).

Barnet är en helhet bestående av många delar. För att detta "urverk" ska fungera tillfredställande i sitt samspel med andra människor och i samhället krävs att alla delar blir tränade och underhållna så att kedjan fungerar. "Delar" som är grundförutsättningar för all inläring i skolan är motorisk utveckling, perception, kroppsuppfattning och begreppsbyggnad (Sandborgh-Holmdahl & Stening, 1993).

Nobelpristagaren (1981) Roger Sperry avslöjar i sin upptäckt av de båda hjärnhalvornas funktion bl.a. att både vänster och höger hjärnhalva måste stimuleras om vi vill bli helgjutna människor. Högra hjärnhalvan står bl.a. för fantasi och skapande medan vänster hjärnhalva bättre klarar logiskt tänkande och analys. Problemet, enligt Sperry, är att vi (pedagoger) i vår undervisning hittills lagt tyngdpunkten vid aktiviteter som övervägande gynnat den vänstra hjärnhalvans utveckling. Senare forskning klargör dock att båda hjärnhalvorna används vid alla typer av aktiviteter. Denna forskning klargör även hur hjärnans två halvor är hopkopplade. Men vi måste framförallt stimulera den högra hjärnhalvan i vår logiska värld samt få hjärnhalvorna att bättre samarbeta med varandra. (Nielsen, Vesterdorf och Skaftved, 1991)

2.2 Barnets utveckling

Nielsen, Vesterdorf och Skaftved (1991) betonar att man som pedagog inte bara ska koncentrera sig på barnets intellektuella utveckling. Då underkänner man det faktum att inlärningsprocessen är en helhet, där också motoriken och perception, vilket betyder upptagning i medvetandet av sinnesuttryck, ingår som mycket viktiga delar. När ett barn föds är hjärnan långtifrån färdigutvecklad. Omkring nervtrådarna utvecklas myelinsidor, som är fettliknande skidor, vilka gör att nervimpulserna kan sändas mycket snabbt och med stor precision genom nervtråden. Denna process pågår fram till 10-12 års åldern. Barnets utveckling sker i takt med nervsystemets mognad. Rörelser utvecklas i fyra faser. Första fasen är reflexrörelser, andra fasen symmetriska rörelser, tredje fasen viljemässiga, motiverade rörelser och fjärde fasen är de s.k. automatiserade rörelser.

När barn är i 6-7 års åldern sker en utveckling (igenomsnitt) av motoriken och perceptionen. Genom att balansen förbättras skapas optimala förhållanden för koordinationsutvecklingen. Under puberteten försämras denna förmåga på grund av fysiologiska förändringar, för att sedan förbättras igen. Man bör uppmärksamma att flickor och pojkars motoriska utveckling inte löper parallellt, då flickor generellt är motoriskt tidigare utvecklade.

Jean Ayres (Nielsen, Vesterdorf och Skaftved, 1991) framhåller i sitt långtida arbete med utvecklingen av sensorisk integrering, sammansmältning av olika sinnesuttryck, hos fumlare och tumlare, att detta är grunden för inläring. Ovanstående författare sammanfattar klumpiga barn utan kända neurologiska handikapp med uttrycket rumlare och fumlare. Hon lägger stor vikt vid lek, men med en fast struktur och målsättning. Leken har två fördelar: dels är barnet lätt att motivera, dels kan barnet arbeta på en lägre utvecklingsnivå.

”Utvecklingen av sensomotoriska funktioner tidigt i livet är grunden för tillägnet av de kognitiva processer, som senare i livet behövs för framgång i samband med inläring.”
(Sandborgh-Holmdahl & Stening, 1983, s 12)

Ayres teori bygger på att framhålla att hjärnan tar emot otaliga sinnesintryck från vår omgivning via sinnesorganen och dess sinnesintryck organiseras och tolkas för att planlägga och utföra ett samspel med omgivningen. Hon ansåg även att metoden kunde förbättra barnens skolfärdigheter.

2.3 Historik

Litteraturen vi läst ger inte många exempel på människans historia i fråga om kroppsövningar i pedagogiskt avseende. Det är hos grekerna man för första gången träffar på en utbyggd och differentierad lära om kroppsövningarnas möjligheter.

”Gymnastiken är den konst som känner alla övningars respektive möjligheter och i praktiken förverkligat de olika övningsformerna i hälsosträvan.”

”Herodikos”, 460-370 f Kr (Åhs, 1996, s 11)

För grekerna var harmoni i bildningen en central tanke. Den pedagogiska idén med den grekiska idrotten kom senare att försvagas. Idrotten försköts till förmån för specialiseringar och prestationssträvan, professionalismen kom att utvecklas och blev soldatutbildning.

Den pedagogiska inriktningen av kroppsövningar tog inte riktig fart igen förrän på 1700- och 1800-talen. Nya idéer om barns utveckling framtonades i Jean-Jacques Rousseau, som levde mellan 1712-1778, bok *Emile eller om uppfostran*. Han menade t ex att hänsyn måste tas till barnets mognadsnivå i samband med bildning och uppfostran. Han hävdade att kroppsövningar var viktiga under barnets första tolv år för att kunna lära känna sin kropp, lära känna hur den omgivande naturen fungerar, tillfredställa sitt naturliga behov av kroppsrörelser och moraliskt avseende undgå alla de farliga böjelser som har sitt ursprung i lättjan. Johan Cristoph GuthsMuths, den pedagogiska gymnastikens fader, praktiserade och utvecklade sedermera Rousseaus idéer. Kroppsövningar, var enligt GuthsMuths, syftande till att skapa harmoni mellan kropp och själ, genom kroppsövningar kunde dessutom blodomloppet tränas liksom muskulaturen och nervsystemet (Åhs, 1996).

2.4 Inläring

Under 1800- och 1900-talet fanns det många olika uppfattningar om inläring, där vi har tagit fasta på två av dem. Det var Hermann Ebbinghaus och Jean Piagets teorier som stred mot varandra. Ebbinghaus var verksam experimental-psykolog under senare delen av 1800-talet och Piaget ägnade sextio år av sitt liv till att försöka förstå hur kunskap utvecklades hos barn. Ebbinghaus såg inläring ur ett

naturvetenskapligt perspektiv, där behållningen av inläringen blev kvantifierbar och mätbar. Människans intellekt sågs som en bandspelare som passivt avbildade verkligheten, alltså antingen vet man något eller inte. Kunskap blev frågan om kvantitet. Ebbinghaus ansåg vidare att inläring var ren kopiering och memorering. Piagets teori däremot brukar betraktas som konstruktivistisk. Detta innebär att det är barnet själv som skapar och konstruerar förståelse, dvs. bildar kunskap. Piaget menar i sin teori att det finns en generell struktur i barns tänkande inom vilken de tolkar sin omvärld. Piagets teori kan förklaras med att barn ska ges möjlighet att få en stabil grund för nästa stadium i inlärningsprocessen. Detta har blivit en pedagogisk inriktning som vunnit gehör i läroplaner, speciellt i USA. Piagets teori bygger vidare på att tanke föregår språk, däremot anser Vygotsky att språk föregår tanke i sin teori. Vygotskys teori, som kom senare, bygger även på att betona samspelet med omvärlden som betydelse för kunskapsutveckling (1972), dvs. det sociala samspelet är avgörande för den inre förståelsen. Samspelet mellan kamrater ger förutsättningar för upptäckande inläring och kan uppmana kreativt tänkande. Kamratrelationer kan introducera barn till att generera idéer och slutsatser med likar i en atmosfär av ömsesidig respekt. (Åhs, 1996)

Jean-Jacques Rousseaus pedagogiska inriktning byggde på betydelsen av kroppsövningar. Han framhöll i sin teori att man som pedagog ska ta hänsyn till barnets mognadsnivå i samband med bildning och uppfostran. Hermann Ebbinghaus såg däremot inläring ur ett naturvetenskapligt perspektiv. Människans intellekt sågs som en bandspelare och kunskap blev frågan om kvantitet. Hans teori stred emot Piaget som ansåg att man bildar kunskap där tanken föregår språket. I sin tur strider Vygotskys teori mot Piagets. Vygotsky menar att språket föregår tanken och det sociala samspelet är avgörande för den inre förståelsen. Vi finner det intressant att det enbart är Rousseau som framhåller betydelsen av motorisk träning. Ebbinghaus, Piaget och Vygotsky är intressanta då de tar upp olika inläringsteorier. (Åhs, 1996)

Undersökning efter undersökning har visat att bakgrund, föreställningar och känslor spelar en viktig roll för förmågan att lära. Olika forskningsresultat visar på ett övertygande sätt enligt (Nordlund, Rolander & Larsson, 1989) att inläring är kopplad till kropp, känslor, attityder och hälsa och att all inläring som anpassas till hjärnan bygger på att vi tar mycket större hänsyn till dessa variabler. Detta kallas för en *holistisk inläring*, som innebär en medvetenhet om att vi alla har känslor,

föreställningar, näringsbehov, personliga problem, olika attityder och varierar metoder för inläring. Vidare menar Nordlund, Rolander & Larsson att man som pedagog lägger upp sin undervisning och skapar läromiljöer för alla elevers lärande. Det är klart, att rörelse- och idrottsträning påverkar såväl kroppsliga som själsliga funktioner. Gynnsamma effekter har påvisats på områden som språkutveckling och begreppsbyggnad, jag-uppfattning och självförtroende. Dessutom även förmågan att uttrycka sig i tal och skrift liksom förmågan att våga stimuleras.

”Sinnesintryck leds in till hjärnan – motorik leds ut från hjärnan.”

(Gustafsson B och Hugoh S-B, 1987, s 23)

En liten motorisk störning medför att perceptionsförmågan påverkas, vilket i sin tur leder till dålig begreppsbyggnad och sämre inläringssituationer. I skolan sätter man då in hjälp i form av extra läs- och skrivträning. Man borde kanske dessutom gå tillbaka och försöka finna de grundläggande motoriska bristerna och först åtgärda dem. Enligt Nordlund, Rolander, Larsson förbättrar barnen sina färdigheter genom att under lek krypa, gå, klättra, springa, hoppa, rulla, kasta och balansera. På de grundfärdigheter som därigenom utvecklas bygger alla vidare träning på olika funktioner (Nordlund, Rolander & Larsson, 1989).

Spencer Pulaski hänvisar till Piagets teori om serieinläring, en kognitiv operation som ligger till grund för talbegreppet. Hon har som åsikt att konkreta övningar, så som relativa begrepp första, andra och tredje, leder till logiska förståelser genom många års upprepade träning. Alltså tränar barnet både logiskt tänkande och sina motoriska färdigheter, genom att till exempel, sortera och stapla storleksgraderade leksaker. (Spencer Pulaski, 1978)

Vid undersökningar om vilka barn som har inläringssvårigheter finner man att många av dem har dolda funktionshinder av neurologisk eller neuropsykiatrisk art. Det är barn som ses som litet ”annorlunda” utan att man i skolan säkert vet hur eller varför. Tidigare sökte man ofta förklaringen till deras avvikande beteende i skol- eller hemmiljön trots att orsaken i verkligheten var en skada eller funktionsavvisande i nervsystemet. Problemet är att de här barnen inte alltid är diagnostiserade före skolstarten. Ofta är det läraren som uppmärksammar dem och ombesörjer utredning och åtgärdsprogram. Oftast behövs stöd på två fronter, främja inläringen och stärka självförtroendet (Stadler, 1998). Sigmundsson & Vorland-Pedersen (2004) framhåller tydligt att något sådant orsaksförhållande inte finns dokumenterat. Man vet emellertid

att barn med dåliga färdigheter i idrott och lek ofta blir impopulära och blir offer för mobbing. I en sådan situation kan man tänka sig att barn kan öka sitt självförtroende och sin självbild om de får förbättra sin motorik, och därmed också öka inlärningsförmågan tillsammans med ökad trivsel och trygghet.

"Motoriska problem associeras med en rad andra problem som till exempel dålig självbild, ångest/nervositet, sociala problem, koncentrationsproblem och skolproblem. Detta får inte missförstås på så sätt att motoriska problem orsakar dessa problem" (Sigmundsson & Vorland Pedersen 2004, s 75).

Ingegerd Ericssons doktorsavhandling (Ericsson 2003) behandlar motorik, koncentrationsförmåga och skolprestationer. I den bekräftas hypotesen att barns skolprestationer i svenska och matematik förbättras med ökad fysisk träning i skolan. Resultaten indikerar att ökad fysisk aktivitet och extra motorisk träning i skolan kan ha betydelse för skolprestationerna enligt ovan men även i skrivförmåga, läsförmåga, rumsuppfattning samt taluppfattning/tankeförmåga. Ericsson framhåller även i en ytterligare studie, Motoriken i skolan, att elever med utökad motorisk träning i skolan har bättre koncentrationsförmåga och bättre inlärningsförmåga än elever med små eller stora motoriska brister. Framförallt är det inlärningsförmågan som märks.

I "Skolvärlden" nr 14 (8 september) 2004 skriver Margareta Edling en artikel där hon skriver om "Nya grepp för fysisk aktivitet" och framhåller att det sociala klimatet och lärandet vinner på om eleverna får röra ordentligt på sig varje skoldag. Det är Myndigheten för skolutvecklings senaste beslut i sin slutrapport. Detta för att öka möjligheterna att erbjuda barn och ungdomar daglig fysisk aktivitet, vilket läroplanen föreskriver (Lpo 94). I artikeln understryks att det handlar om hälsa och den påvisar att ingen tydlig koppling finns till motorik för att öka inlärningsförmågan.

"För in rörelsen i klassrummet och språket i gymnastiksalen."
(Gustafsson B & Hugoh S-B, 1987, s 117)

I dagens samhälle sitter våra barn stilla mycket vid TV och video. På så vis blir det för mycket stillasittande i kombination med att vi i skolan även kräver att barnen ska sitta stilla under långa stunder. Detta kan leda till allmänna inlärningssvårigheter. Om barn ska klara av att sitta stilla, måste de få röra sig. Gustafsson och Hugoh (1987) påpekar tydligt att barn inte lär sig läsa och skriva genom motorisk träning, men att den motoriska träningen ger en positiv riktning, för barn med svårigheter, genom

rörelser som motion, förbättring av koordinationsförmågan, balanssäkerhet och kroppsmedvetenhet. De framhåller även att detta främjar elevens utveckling känslomässigt, socialt och intellektuellt. Det är viktigt att barn tränar sina "vardagsrörelser", så att de blir automatiserade, för att kroppen ska må bra. Men vad gör då våra barn under en stor del av tiden i skolan? Jo, de sitter stilla och det är vi som pedagoger som begär det. (Gustafsson B, Hugoh S-B, 1987)

Sandberg menar att företeelsen med motoriska och perceptuella svårigheter är vanligare förekommande idag och leder till inlärningssvårigheter, emotionella och sociala problem. Skolan har ofta lätt för att konstatera svårigheter, men praktiska problem att åtgärda dem. Sandberg framhåller att när vi arbetar praktiskt med dessa barn, tränas oftast symtom och inte orsaker. Boken belyser även vikten av träning i hela grupper, inte bara individuell träning. Detta ska integreras i undervisningen, även utan att problem finns, det kan vara rörelseträning som pausgymnastik, avspänning och anspänning. (Sandberg C, 1987)

2.5 Motoriska aktiviteter

Samtidigt med Ebbinghaus växte det under 1800-talet i England fram den modell för kroppsrörelse som under vårt århundrade har kommit att kallas för tävlingsidrott. Genom intresse för den grekiska kulturen med dess tävlingar ibland annat friidrott förändrades undervisningsplanerna i skolorna till att ge större plats för tävlingsinriktade aktiviteter. Speciella idrottsklubbar växte fram och nationella förbund bildades. Under 1900-talet exporterades idén med föreningsorganisationer till stora delar av världen. Efter andra världskriget har den tävlingsinspirerade idrotten trängt fram ytterligare, framförallt hos barn och ungdomar. Dess möjligheter att nå ett pedagogiskt erkännande är dock små så länge det centrala är tävlingsmomenten fram håller Åhs (1996).

Åhs betonar att en varierad motorisk träning stimulerar utveckling av kroppsuppfattning liksom förmågan att orientera sig i rummet m.m. Härigenom övas bland annat perceptionen, vilken är betydelsefull vid läsinläring. Barnets självkänsla utvecklas i ett samspel med omgivningen där rörelseerfarenheterna till en början utgör en väsentlig del.

"Barn som är motoriskt och fysiskt väl utvecklade tenderar också att vara mer omttyckta i kamratgruppen än övriga." (Åhs 1996, s 27)

I de fall där barn överbeskyddas och inte tillåts aktivt utforska sin omgivning minskar förutsättningarna för utvecklandet av en positiv självbild. Detta försvårar deras möjlighet till ett optimalt deltagande i grupplekar under senare delen av barndomen. Detta kan leda till sämre inställning till rörelselekar och ge mindre chans att ägna sig åt fysisk träning som vuxen.

Åhs tar vidare upp den kritik som skolgymnastiken ofta får. Att den är stel i sin inställning till färdigheter och många tänker tillbaka på den med ve och fasa, skolgymnastiken där alla skulle hoppa över plint utan att läraren visste vilka förkunskaper barnen hade. Motsvarande fenomen i vår tid är att vi lägger stor vikt vid konkurrensmomentet, där framförallt av lagspel. Det individuella tävlingsmomentet är nedtonat och vår kroppsövning i skolan domineras av gruppvis tävlan barn emellan. Faran med detta, menar Åhs, är att vår rörelsekultur utarmas på andra inslag, så att många ledare och lärare känner sig osäkra på ifall barn kan vara aktiva i andra sammanhang än i tävlings- respektive match-situationer. Dessutom glöms rörelser och motorisk träning bort i inlärningsprocessen.

De bästa möjligheterna till grovmotorisk träning finns utomhus och alternativt i gymnastiksalen. Dock räcker det inte att springa i skogen eller bara spela fotboll, utan det viktigaste är att barnen får en allsidig grovmotorisk träning och möjlighet till att både springa, krypa, åla och klättra. Framförallt viktiga är åla och krypa, då vissa barn, mer än andra, behöver denna typ av träning då den är betydelsefull för deras fortsatta utveckling. (Åhs, 1996).

Perceptuellmotorisk träning, upptagning i medvetandet av sinnesintryck, var den vanligaste formen av behandling på 1950- och 1960-talet för barn med motoriska problem. Olika metoder, är så pass lika att de ofta grupperas tillsammans. Metoden är kanske mest känd i Norge genom Britta Holle. Den teoretiska grunden för perceptuell-motorisk träning är att det inte bara finns ett funktionellt samband mellan perceptuella och motoriska områden i hjärnan, utan att detta samband också är *kausalt* (orsak). Ett sådant samband skulle betyda att förändringar i motoriska beteende, och därmed i de motoriska områdena, automatiskt också skulle ge förändringar i de perceptuella områdena och följaktligen perceptuella färdigheter. Träning av perceptuell-motorisk träning påstods tidigare kunna förbättra kognitiva färdigheter (minne, tänkande, varseblivning). Detta var grunden till idéerna om att ta barn med skolproblem ut ur klassrummet och in i gymnastiksalen för att förbättra motoriken. Så småningom, under 1980-talet, ansåg man att det var nödvändigt att

utvärdera effekterna av denna typ av träning. När man hade samlat effekterna och beräknat fann man att sådan träning inte hade någon som helst effekt på kognitiva färdigheter eller skolfärdigheter. Det överraskande i samlad forskning var att man fann endast en ytterst lite effekt på perceptuell-motoriska färdigheter. (Sigmundsson, Vorland-Pedersen, 2004).

Runt varje barn i vårt samhälle finns oerhört många vuxna, såsom till exempel föräldrar, lärare, fritidspersonal, fritidsledare och övrig familj. För att kunna uppmuntra barnen och ge möjlighet till naturliga rörelser och träning av motoriken, är det viktigt att alla professionella pedagoger har kunskap om rörelsens betydelse för barnets utveckling. Genom leken och rörelsen skaffar sig barnet kunskaper och erfarenheter om sin omvärld. Rummet, kraften och tiden är begrepp som påverkar och formar våra rörelser från det vi föds. Ett litet barn är i centrum i sin egen värld och uppfattar omvärlden i relation till sig själv (Sandborg-Holmdahl, 1988). Med kroppsuppfattning menas dels en faktisk kunskap om kroppens olika delar och dels en känsla för kroppsdelarnas samspel i rörelse. Man är då beroende av den kinetiska perceptionen och alla känslor som rör kroppen (Sandberg, 1991). Förståelsen av t ex rumsliga begrepp i förhållande till den egna personen är grundläggande och viktig för barnets förmåga att kunna sätta föremål i relation till varandra och för att kunna orientera sig på papperet (Sandborg-Holmdahl, 1988). Rumsuppfattning är vår förmåga att uppfatta ett föremåls placering i förhållande till vår egen kropp dvs. det handlar om avstånd och storlek. Rumsuppfattningen är viktigt för bland annat skrivinläringen (Sandberg, 1991).

2.6 Problemprecisering

Vårt syfte med arbetet är att ta reda på hur pedagoger ser på motorisk träning i skolverksamheten. Likväl även vad motorisk träning innebär för läs- och skrivutveckling och om och hur detta genomförs i skolan. Därav har följande frågor framkommit till att bli vår problemprecisering:

- Vad görs i skolan för att öka den motoriska träningen?
- Vad görs i skolan för att få elever fysiskt aktiva på fritiden?
- Hur upptäcker pedagoger att ett barn har inlärningssvårigheter orsakade av motorisk nedsatthet?

3. METODOLOGISKA UTGÅNGSPUNKTER

Vi vill använda oss av en kvalitativ forskning för att uppnå en vetenskaplig kunskap och kunna tolka och förstå genom intervjuer. Vi eftersträvar ett djup i undersökningen och är allvarligt medvetna om att vår forskning inte leder till generell kunskap.

Syftet med kvalitativ undersökning är framförallt att skaffa en annan och djupare kunskap än vad en kvantitativ undersökning ger. Dock finns det en rad variationer av metoden då det är vanligt att forskare utformar och tillämpar egna varianter av metoden. Kvalitativ forskning baseras på textmaterial som samlats in under intervjuer. Genom att tolka varje persons intervju kan man få en inblick och förståelse för deras tankar och åsikter. Intervjuerna syftar till att upptäcka och identifiera egenskaper och karaktären hos något. (Patel & Davidsson 2003)

Vi ser en styrka i att genomföra vår undersökning kvalitativt genom att de beskrivningar och teorier som vår forskning genererar är förankrade i verkligheten. På så vis är möjligheterna till "skrivbordsteorier" eller att gripa teorierna ur luften mycket små. Metoden ger oss som småskalig forskare möjligheter till alternativa förklaringar, då kvalitativa analyser tillåter mer än en giltig förklaring.

Svaga punkter som kan förekomma i val av metoden:

- Total objektivitet är en omöjlighet då våra värderingar och tidigare tankar lätt lyser igenom och påverkar vårt arbete. Dessutom kan data gå förlorad eller förändras av påverkan från oss.
- Datasamlingen kan vara mindre representativ på grund av att antalet intervjuer är få till antalet. Dessutom påverkas intervjupersonerna av sin sinnesstämning för dagen.
- Tolkningsfel vid analys och sammanfattning. Vid intervjuerna kan frågorna respektive svaren missuppfattas och ge upphov till felaktig analys.
- Intervjuerna med diktafon kan upplevas obekväma och mycket obehagliga. Därmed kan intervjun påverkas negativt, då svar inte framkommer.
- Effekten av oss som intervjuare. Vi kan genom påverkan och kommentar styra svaren dit vi vill ha dem.

Vi är medvetna om de svaga punkter som finns i vårt val av metod. Därför kommer vi att vara observanta på detta i vårt fortsatta arbete. Vårt förhållningssätt till vår

undersökning har nu förändrats genom att de gör oss medvetna om både svagheter och styrkor.

4. EMPIRISK DEL

I vår kvalitativa forskning har vi valt att intervjua sex personer inom skolväsendet med olika verksamhetsområden. Begränsningen till sex personer ger oss en möjlighet att finna kärnan i problemet och tar bort risken att generalisera, då vårt syfte med arbetet är att ta reda på hur pedagoger ser på motorisk träning i skolverksamheten. Vår bearbetning av insamlad data bestod av att finna mönster, skillnader och likheter. Sist finns de etiska övervägande med som vi tagit hänsyn till.

4.1 Urval

Undersökningen bygger på att vi tittar närmare på hur personer inom skolväsendet ser på och arbetar med motorik i skolan i syfte att förbättra inlärningsförmågan. Undersökningsområdet består av två kommuner där vi har valt ut förskola, låg-, mellan-, hög- och särskolan. Undersökningen begränsas till att enbart intervjua sex personer med olika utbildning och olika erfarenhetstid inom skolväsendet. Yrkesutövningar som personerna har är; lärare med lång erfarenhet på lågstadiet, specialpedagog, lärare med kortare erfarenhet på mellanstadiet, lärare på särskolan, idrottslärare på högstadiet och en personlig assistent med samarbete med habilitering. Motiveringen till begränsningen och urvalet grundas på att vi vill ha människor med i undersökningen med olika åsikter och erfarenheter för att hitta kärnan.

4.2 Datainsamling

Vår undersökning bygger på intervjuer. Intervjuernas syfte blir att ge oss, utvalda personers uppfattningar och tankegångar kring intervjufrågorna. Syftet är även att ta reda på hur personerna förhåller sig och arbetar med motorisk träning för förbättrad inlärningsförmåga. För att få en uppfattning om hur svaren ska bli på intervjufrågorna, väljer vi att göra en pilotstudie. I inledningen av intervjuerna förklarar vi vårt syfte med undersökningen för att ge intervjupersonerna bättre förståelse för frågorna. Intervjuerna genomförs i en lugn och avskild miljö och diktafon används för att kunna bearbetas med transkribering inför analysarbetet.

4.3 Bearbetning

Intervjufrågorna bearbetas genom att data från varje enskild fråga bryts ner till analysenheter och kategoriserades. Vi vill genom detta arbetssätt försöka identifiera mönster och processer, gemensamma drag och skillnader. Intervjuerna transkriberas och i genomgången av utskrifterna söker vi efter återkommande teman eller kopplingar mellan de enheter och kategorier som träder fram. Vårt mål blir att hitta "pusselbitarna" för att få en helhetsbild att bearbeta i jämförelse med teorier och erfarenheter.

4.4 Etiska övervägande

Med hänsyn till de etiska faktorerna, väljer vi att inte nämna namnen på skolor där undersökningen utförs och inte heller på personerna som intervjuas. Av samma anledning väljer vi även att inte benämna de valda kommunerna vid namn, eller att avslöja dess geografiska placering. De intervjuade personernas identitet skyddas genom att inte avslöja deras namn, utan enbart befattning.

5. RESULTAT & ANALYS

5.1 Skolorganisationens betydelse

Samtliga intervjupersoner framhävde vikten av att samarbetet i arbetslaget är avgörande för upptäckter av elever med motoriska svagheter och särskilda behov. I ett fungerande arbetslag sker givande diskussioner om åtgärder och även om uppföljning. Tryggheten att kunna "bolla" problem är oerhört viktig och avgörande för de tillfrågade.

Det framkom att i kombination med ett gott samarbete i arbetslaget och mindre klasser ges största möjlighet till upptäckt av elever med problem. Detta till trots att antalet elever ökar i klasserna. I klasser med ett mindre antal elever är det lättare att se varje individs personlighet och prestationsförmåga.

Oavsett erfarenhet var man överens, utan att betona, om att skolans utveckling med ämneslärare blir mer vanligt. De menar att ämneslärare endast ser eleverna under enstaka lektioner, i motsats till klasslärare som följer eleverna hela dagen i alla ämnen. Detta resulterar i att upptäckten av motoriska problem blir svårare.

Samarbetet med idrottslärare framhålls som viktigt, både i skolans tidigare och senare år. Många gånger kan upptäckten av motoriska problem göras lättare under idrottslektionen där eleverna är i en annan miljö.

5.1.1 Analys

För att få ett fungerande arbete där upptäckt, åtgärd och uppföljning av elever med motoriska svårigheter krävs ett arbetslag med god samarbetsförmåga och lyhördhet. Detta härleds till att klasslärarna, till skillnad från ämneslärarna, många gånger jobbar mer isolerat med sina klasser och behöver ha någon att ventiler tankar och reflektioner med. För ämneslärarna är arbetslaget viktigt för att kunna diskutera enskilda elever för eventuella åtgärder.

Genom att ha mindre klasser kan pedagogen se varje elev mer ingående och dessutom har varje enskild elev mer lärartid ju mindre klasserna är. Har jag som pedagog mer tid till varje elev har jag också större möjlighet att upptäcka motoriska svårigheter. Önskvärt hade varit att skolan bestod av klasser med mindre antal elever men den rådande politiken och kommunbudgetar resulterar i att klasser ökar i antalet elever.

Kan anledningen till att idrottslektionerna inriktas huvudsakligen på lagsport och tävling vara att pedagogen känner sig otrygg med redskapen? Om så är fallet så kommer motoriska moment i skymundan och endast elever som är framgångsrika idrottare blir synliga. Dessutom är ämneslärarna inom idrott begränsade till att enbart se eleverna under idrottstimmarna. Detta gör att de inte får en total bild av eleven och samarbetet i arbetslaget blir då avgörande om det finns elever med motoriska svårigheter.

5.2 Betydelsen av pedagogisk utbildning och tidigare erfarenheter

Under intervjuerna framkom att de tillfrågade ansåg att bristen på idrottsutbildning hos pedagoger är en orsak till att idrotten inriktas på lagsporter och tävlingsmoment, istället för moment med enbart motorisk träningsinriktning. Uppskattningen hos de tillfrågade var att 70 % av idrottslektionerna nyttjas till lagsporter och tävlingsmoment. Det framkom att de tillfrågade pedagogerna inom de olika stadierna, yngre och äldre elever, ser olika på vad idrott är. De tillfrågade som arbetar med de äldre eleverna ser idrotten som ren motion och inspiration. Hos de yngre eleverna är verksamheten mer planerad och genomtänkt och mer inriktad mot motorisk träning än motion. Avsaknaden av utbildning, enligt de tillfrågade, gör också att pedagogerna inte ser sambandet mellan motorisk träning och läs- och skrivinlärning.

Intervjupersonerna visar sig vara överens om att motorik inte är modernt inom skolvärlden just nu. Det som satsas på nu är motion och hälsa. För några år sedan satsades det mycket på motoriska moment och utbildning, men det har glömts bort menar de tillfrågade.

5.2.1 Analys

Bristen på utbildning och avsaknad av kompetens, hos de pedagoger som undervisar i idrott, bidrar till att deras lektionsplanering blir påverkad av vilken syn de har på idrott i allmänhet. Är man fotbollsfantast, så är det det eleverna får utöva och är man fantast av innebandy, är det den sporten som gäller. Kan rätt kompetens på rätt plats ge ett annorlunda resultat?

Pedagogerna som arbetar med de äldre eleverna är inriktade på att få dem intresserade av att röra på sig och jobba förebyggande inom hälsa. Det finns stora skillnader mellan de yngre och äldre eleverna och pedagogernas synsätt på motorisk

träning. De äldre eleverna förväntas vara färdigutvecklade i sin fin- och grovmotorik. Leken försvinner och koncentrationen inriktas endast på teoretiska ämneskunskaper. Vi blev nyfikna på att intervjupersonerna betonade att motoriks träning är trendpåverkad, och är för tillfället inte modernt. Vi frågar oss om det verkligen kan vara så?

5.3 Resultat av motorisk träning

En majoritet av de intervjuade framhöll bestämt att barn med inlärningsproblem har en eftersatt finmotorik. Det kan till exempel vara problem med att hålla pennan som ger problem i skrivinläringen. De framhöll att när elevens energi kunde riktas till att forma bokstäver istället för att hålla pennan förenklades deras förmåga att kunna skriva.

Samtliga av våra intervjupersoner har arbetat med motorisk träning och har olika erfarenheter av det. Oftast är erfarenheterna och resultaten positiva, men samtidigt har de stött på osäkra resultat. Det vill säga att man inte har kunnat påvisa att resultatet är en produkt av motorisk träning, utan kan vara ett resultat av den naturliga utvecklingen.

Ett flertal av de intervjuade använder motoriska övningar som avbrott i den dagliga verksamheten. Detta för att bryta långa arbetspass och speciellt gynnsamt är det för de barn som inte orkar hålla fokus en längre tid. Istället för att bara ha vanlig pausgymnastik används motoriska övningar i syfte att förbättra finmotoriken. Pauserna resulterar i att eleverna finner lugn och ro att fortsätta sitt pågående arbete. De tillfrågade var överens att motorisk träning ökar kroppskontrollen, då resultat har visats genom kontinuerlig träning.

Under intervjuerna framhålls att elever som har motoriska svårigheter många gånger är utanför, är inte en i kompisgruppen, går ofta utanför både på raster och under idrottslektioner. De tittar längtansfullt och inser sitt hinder.

5.3.1 Analys

Genom svaren på intervjuerna påvisas koppling mellan motoriskt eftersatt och läs- och skrivsvårigheter, men behöver inte alltid vara så. Skilda åsikter hos pedagoger kan grundas i olika tidigare erfarenheter, utbildning, förförståelse, miljöpåverkan och

grundinställning till vad motorisk träning är och dess nytta. Detta har väckt vår nyfikenhet, vilka yttre faktorer påverkar oss i vår inställning till motorisk träning?

Samband mellan teoretiska svårigheter och motoriska svårigheter kan finnas och synas. Erfarna pedagoger har genom mångårigt arbete stött på barn där samband funnits, men även barn där det inte har funnits något samband.

Pedagoger som arbetar med motoriska övningar, både enskilt och i grupp, är medvetna om att det ökar gruppsammanhållningen.

5.4 Motoriska övningar i skolverksamheten

Övriga resultat av intervjuerna var att pedagogerna ser utedagar, inte bara som en naturupplevelse, utan även som grovmotorisk träning. Där framhåller man den okontrollerade leken över stock och sten som oerhört positiv i den grovmotoriska utvecklingen. Även rasterna nämns som tillfällen för den grovmotoriska träningen. Skolgårdarna inbjuder till mycket lek och klättring. Dessutom nämns musiklektionerna som bra tillfälle till rörelse och lek i takt till musik. En skicklig musiklärare tränar väldigt mycket motorik genom att till exempel gå i takt och utföra olika klapplekar.

De tillfrågade pedagogerna är överens om att alla sinnen behöver träning. Att inte bara mekaniskt lära sig läsa utan att tillsammans med motoriska övningar läsa och uppleva. Det vill säga att eleverna ska få en upplevelse av ord och bokstäver. Övningar som till exempel att ligga som bokstäver, göra bokstäver i lera eller att måla bokstäver så stora eller små som möjligt. Dessutom framhålls övningar som att klippa och olika korsövningar.

5.4.1 Analys

Pedagogerna visar prov på olika sätt att träna motoriken. De framhåller möjligheterna att påverka aktiviteterna på utedagar och musiklektioner. Däremot är rastaktiviteterna mindre påverkningsbara. På utedagar använder man sig av lärarledd lek med syfte och mål till skillnad från rasterna där leken bestäms utifrån eleverna själva.

Det som kan begränsa pedagogerna i sitt arbete med att träna alla sinnen, i kombination med motoriska övningar, är enbart fantasin. Klapplekar och korsövningar tillsammans med musik är ett sätt att få in motorisk träning på ett roligt och naturligt sätt.

5.5 Kontinuitet under skolåren

De tillfrågade lärarna, för de yngre eleverna, betonar skillnaden mellan deras arbetssätt vad gäller motorisk träning, och kollegorna hos de äldre eleverna. Hos de yngre eleverna används motorisk träning dagligen och läggs naturligare in i undervisningen. Genom alldagliga aktiviteter som till exempel klippa, klistra, måla, rita och klappa får de en ständig träning, både fin- och grovmotorisk.

I motsats till de yngre elevernas pedagoger tänker inte de äldre elevernas pedagoger lika naturligt på den motoriska träningen. Många gånger glöms den träningen bort i jakten på ämneskunskap. Den enda gången motorisk träning sker är vid idrottslektionerna, som dessutom till största del är inriktad på motion eller lagsport.

5.5.1 Analys

Motorisk träning är inget som diskuteras ständigt, men hos pedagogerna hos de yngre eleverna finns det oftare med i den vardagliga planeringen. Vi uppmärksammar att det inte finns i "bakhuvudet" på alla lärare, utan oftast framhålls den sociala träningen för samarbete och sammanhållning.

Innebär resultatet av de äldre elevernas idrottslektioner, där motorisk träning uteblir, att elever som är motoriskt nedsatta oftast inte får någon stimulans eller träning alls?

6. DISKUSSION

Syftet med arbetet har varit att ta reda på hur pedagoger ser på motorisk träning i skolverksamheten. Vi för i detta avsnitt en diskussion kring resultat, analyser och litteratur. För att förenkla läsningen har vi delat upp texten i stycke med samma rubriker som i resultat- och analysdelen.

6.1 Skolorganisationens betydelse

Sandborg-Holmdahl (1998) betonar hur viktigt det är att alla professionella pedagoger har kunskap om rörelsens betydelse för barnets utveckling. Detta relaterar vi till resultaten av våra intervjuer där de tillfrågade framhäver vikten av samarbetet i arbetslaget. Eftersom våra intervjupersoner arbetar inom olika nivåer i skolväsendet kan vi tydligt se hur olika arbetslagen fungerar, mycket påverkat av hur pass ämnesinriktade lärarna i lagen är. Alltså påverkas arbetslagen av om pedagogerna jobbar som klasslärare eller ämneslärare. Vår erfarenhet visar på att de arbetslag där man arbetar ämnesinriktat kräver ett större samarbete för att kunna upptäcka och diskutera elever med problem. Hos de äldre eleverna upplever vi att det finns ett fungerande arbetssätt med samarbete mellan ämneslärarna då de arbetat på detta sätt under lång tid. Däremot är detta ett nytt arbetssätt hos de yngre eleverna, då de står inför förändring till att arbeta ämnesinriktat. Inom denna förändring finns även utökning av klassernas storlekar, i antalet elever. Pedagogerna frustreras av att deras åsikter inte tas tillvara på, och att kommunledningen arbetar i direkt motsatt riktning. Självklart vore att ledningen lyssnar på personer som arbetar i skolväsendets vardag och innehar stor erfarenhet.

6.2 Betydelsen av pedagogisk utbildning och tidigare erfarenheter

Med djup oro fann vi under intervjuerna påpekande att bristen på idrottsutbildning hos pedagoger kan vara orsaken till att idrotten i skolan inriktas på lagsporter och tävlingsmoment. Det framkom även en stor skillnad mellan de olika stadierna, hur olika man ser på vad idrott är. På högstadiet ser man endast idrotten som motion, medan man inom de lägre stadierna kopplar idrotten på ett mer naturligt sätt till motoriken. Detta stämmer överens med vad Åhs (1996) tar upp som kritik mot skolgymnastiken. Han nämner det fenomen som i vår tid är att lägga stor vikt vid

konkurrensmoment, framförallt lagspel. Dessutom menar han att rörelser och motorisk träning glöms bort i inlärningsprocessen. Vi har under arbetets gång och under våra Vfu-veckor observerat hur många lärare faktiskt "tvingas" att undervisa i idrott trots att de saknar utbildning. Önskvärt vore att de lärare som innehar idrott i sin utbildning ska undervisa samtliga klasser i idrott. Detta ser vi som lika självklart som att man undervisar i de ämnen man är kompetent i för övrigt. Vi har reflekterat över vår egen utbildning, på högskolan, där vi till exempel lärde oss att barn upp till tolv år inte har förmågan att koncentrera sig på mer än en sak åt gången. I och med detta utesluts alla bollekar med fler än en boll och detta tror vi inte att en utbildad pedagog har kunskapen om.

Allting påverkas av trender, så även skolan. Vi tycker det är tänkvärt att kunskap påverkas av trender. Just nu är trenden hälsa, vad är det om fem år? Trend innebär att något ligger i tiden och sedan glöms bort efter ett tag. Men kan verkligen kunskap glömmas bort? Och eftersom det en gång har betraktats som viktigt, vad är det som gör att det plötsligt inte är lika viktigt längre?

6.3 Resultat av motorisk träning

Ingegerd Ericsson (Malmö högskola 2003) redovisar i sin doktorsavhandling (Motorik, koncentrationsförmåga och skolprestationer) att fysisk träning i skolan förbättrar resultaten av skolprestationerna. Även klar förbättring visas i skrivförmågan, läsförmågan, rumsuppfattningen samt taluppfattningen. Detta ställer vi mot att personerna vi intervjuade inte alltid såg klara resultat av motorisk träning i inlärningsförmågan. Vår slutsats av detta är att pedagogerna möjligtvis saknar kompetens i de motoriska övningar som genomförts, att de inte har förmågan att se förändringarna i elevernas inlärningsmönster eller att det finns flera komponenter som påverkar eleven. Observationer som vi gjort i skolan stödjer oss i denna teori, då vi har sett elever med motoriska svårigheter där oftast en annan sjukdomsbild finns med.

Redan under 1700-talet betonade Rousseau i boken *Emile eller om uppfostran* (Åhs, 1996) att kroppsövningar var viktiga under barnets första tolv år för att kunna lära känna sin kropp. Detta i ett led att öka sin kroppskontroll. Tvåhundra år senare betonar Åhs (1996) hur varierad motorisk träning stimulerar utvecklingen av kroppsuppfattning liksom förmågan att orientera sig i rummet. Här igenom tränas bland annat perception, vilket är betydelsefullt vid läsinläringen. Barn med dåliga

färdigheter i idrott och lek blir ofta impopulära och utsatta för ett utanförskap enligt Sigmundsson & Vorland-Pedersen (2004). Detta genomsyrar vårt resultat av våra intervjuer där pedagogerna är medvetna om utanförskapet som elever med motorisk nedsatthet kan utsättas för. Om det ändå är någon elev som hamnar utanför är det av stor betydelse att samtliga pedagoger är uppmärksamma och har kunskap om att stötta och hjälpa eleven. Vår reflektion på detta är att lärare oftast ser eleverna i samma situationer dagligen till exempel i klassrummet eller på idrotten. Vår bedömning är att många lärare inte ser eleverna i den fria leken på rasten. Detta på grund av att de inte alltid är ute på rastvakt.

6.4 Motoriska övningar i skolverksamheten

Under intervjuerna då vi diskuterade motoriska övningar i skolverksamheten framkom det att pedagogerna ser utedagar, raster och dessutom musiklektioner som bra tillfälle till träning av grovmotoriken. Samtliga intervjuade var överens om att alla sinnen behöver träning och där tog de upp musiklektionerna som ett bra tillfälle. Musik utövas oftast i en annan klassrumsmiljö. Detta i samstämmighet med Nielsen, Vesterdorf och Skaftved (1991) som betonar att man som pedagog ska vara medveten om att inlärningsprocessen är en helhet, där också motoriken och perceptionen ingår som mycket viktiga delar. Vi blev positivt överraskade av att pedagogerna faktiskt ser utedagar som grovmotorisk träning och inte bara som naturupplevelser. Detta gällde då låg- och mellanstadiets utedagar. De som framhöll detta innehar idrottsinriktning men önskvärt hade varit att alla pedagoger hade haft synsätt. Dessvärre ses nog oftast utedagar endast som naturupplevelse och inte som ett tillfälle till fri lek.

6.5 Kontinuitet under skolåren

Resultatet av intervjuerna gällande kontinuitet av motorisk träning verkar illavarslande vad gäller skillnaden mellan de olika stadierna. Pedagogerna som arbetar med de äldre eleverna glömmer bort motoriken som ett led i inlärningsprocessen, men däremot lägger pedagogerna hos de yngre eleverna in detta på ett naturligare sätt i undervisningen.

Ordet motorik betyder förmåga att kontrollera de egna muskelrörelserna (Nordstedts svenska ordbok 2003) och detta är särskilt viktigt under puberteten då denna

förmåga försämrats på grund av fysiologiska förändringar, för att sedan förbättras igen. Särskilt bör man uppmärksamma att flickor och pojkars utveckling inte löper parallellt, då flickorna utvecklas motoriskt tidigare (Nielsen, Vesterdorf och Skaftved 1991). Vi drar slutsatsen av detta att den påverkande faktorn är att pedagogerna hos de äldre eleverna är mer ämnesinriktade till större del än hos de yngre. Ämnesinriktning resulterar i att många pedagoger inte ser inläringen som en helhetsbild, utan att de istället ser till sitt eget ämne. De ser delar, men inte helhet.

6.6 Avslutning

Metoden av undersökningen, i form av intervjufrågor, gav oss ett omfångsrikt resultat, då vi intervjuade pedagoger undervisande både de yngre och de äldre eleverna. Frågorna blev en grund till givande diskussioner som vi sedan har kategoriserat. Vi är överens om att vår metod, med intervjufrågor, är den mest effektiva. Genom intervjuerna fick vi fördjupade svar med färre antal personer. För framtida undersökningar i detta ämne kan man genom enkätundersökning och intervjuer genomföra en större undersökning med fler antal tillfrågade.

Vi har genom detta arbete ökat vår förståelse och kunskap för att utvidga förutsättningarna för att alla elever ska kunna utvecklas och prestera ett bra resultat av skolämnen. Genom detta har vår förmåga ökat att se eleverna ur ett annat perspektiv. Vi är medvetna om att vårt arbete inte kan ses som generellt, utan baseras på de sex intervjuer som genomförts med tillhörande analysarbete.

Samtidigt som vår undersökning var i sitt slutskede genomförde vi vår VFU. I samarbete med intervjupersonerna upptäcktes motoriska svårigheter som förklaring till en elevs skrivproblem. Diskussion kring problemet ledde till att olika motoriska övningar visade att hans motorik var eftersatt. Tillsammans med föräldrar kom vi överens om att prova olika övningar i syfte att förbättra elevens motorik och sedan utvärdera hans skrivförmåga. Efter fyra veckors övningar syntes redan resultat på skriften som hade förbättrats. Detta arbete kommer att fortskrida under obestämd tid. Visa av denna erfarenhet känner vi oss stärkta med vårt syfte till detta arbete och ser fram emot att använda vår kunskap i skolverksamheten.

7. SAMMANFATTNING

Under vår utbildning på Högskolan i Kristianstad, tillsammans med erfarenheter i föreningsliv på fritiden, blev vi uppmärksamma på barns olika motoriska färdigheter i kombination med inlärningssvårigheter.

Vårt syfte med arbetet var att ta reda på hur pedagoger ser på motorisk träning i skolverksamheten. Likväl även vad motorisk träning innebär för läs- och skrivutveckling och om och hur detta genomförs i skolan. Genom att öka vår förståelse och kunskap, som pedagoger, i ämnet kan vi utvidga förutsättningarna för att alla elever ska kunna utvecklas och prestera ett bättre genomsnitt av skolämnena. En sådan här forskning ger hjälp åt den befintliga lärarkåren, föräldrar och även till föreningar som stöd i sin verksamhet.

I genomgången av litteraturen börjar vi med att precisera vad motorik är och hur hjärnhalvornas samarbete är avgörande för fungerande motorik. Vidare fortsätter vi med barnets utveckling, historik och vad olika historiska teoretiker framhåller i ämnet. Om motorisk träning visar litteraturen på olika uppfattningar om dess betydelse för förbättrad inlärningsförmåga. Därav har följande frågor framkommit till att bli vår problemprecisering:

- Vad görs i skolan för att öka den motoriska träningen?
- Vad görs i skolan för att få elever fysiskt aktiva på fritiden?
- Hur upptäcker pedagoger att ett barn har inlärningssvårigheter orsakade av motorisk nedsatthet?

Med kunskapen om vad litteraturen säger har vi genomfört en kvalitativ undersökning i skolverksamheten med sex utvalda personer. De utvalda arbetar inom olika stadier inom skolan och dessutom olika antal år av erfarenhet. Samtliga intervjupersoner framhävde vikten av att samarbetet i arbetslaget är avgörande för upptäckter av elever med motoriska svagheter och särskilda behov. Dessutom såg vi ett mönster i att en majoritet av de intervjuade framhöll bestämt att barn med inlärningsproblem har en eftersatt finmotorik. Det kan till exempel vara problem med att hålla pennan som ger problem i skrivinläringen.

Vi har också under resultat- och analysarbetet stött på överraskande resultat där pedagogerna ser olika på aktiviteter i skolan. Ett exempel var att pedagogerna har

olika syn och mål vad gäller utedagar. Med djup oro fann vi under intervjuerna dessutom att bristen på idrottsutbildning hos pedagoger påpekades.

”Håll dig lugn” och ”sitt stilla” är ofta ord som man stöter på från vuxna, framförallt i ett klassrum. Självförtroende, grov- och finmotorik, upptagning i medvetandet av sinnesintryck, koncentration och uthållighet och att kunna sitta stilla. Detta begär vi av elever varje dag, men hur påverkar det inlärningsförmågan?

LITTERATURFÖRTECKNING

Bjurwill, C (2001) A, B, C och D *Vägledning för studenter som skriver akademiska uppsatser*, Lund, Studentlitteratur

Denscombe, M (2000) *Forskningshandboken*, Lund, Studentlitteratur

Ericsson, I (2003) Doktorsavhandling *Motorik, Koncentrationsförmåga och skolprestationer*, Malmö Högskola

Gustafsson B och Hugoh S-B (1987) *Full fart i livet – en väg till kunskap*, Mjölby, Cupiditas Discendi

Läroplan 1994 (Lpo 94)

Nielsen, Vesterdorf & Skaftved (1991) *Motorisk träning för funklare och tumlare*, Örebro, Motoriska AB

Nordlund, Rolander & Larsson (1989) *Lek Idrott Hälsa*, Stockholm, Liber AB

Patel & Davidsson (2003) *Forskningsmetodikens grunder*, Lund, Studentlitteratur

Patel & Tebelius (1987) *Grundbok i forskningsmetodik*, Lund, Studentlitteratur

Sandberg, C (1987) MTI-boken *Motorik och perception i praktiken*, Båstad, Christer Sandberg MTI

Sandberg, C (1991) MTI-boken *Motorik och perception i praktiken*, Båstad, Christer Sandberg MTI

Sandborg-Holmdahl, G (1988) *Rörelse i klassrum och lekrum*, Solna, Ekelunds Förlag AB

Sandborgh-Holmdahl & Stening (1993) *Inläring genom rörelse*, Stockholm, Liber AB

Sigmundsson & Vorland-Pedersen (2004) *Motorisk utveckling*, Lund, Studentlitteratur

Spencer Pulaski, Mary Ann (1978) *De första åren Piaget för föräldrar*, Stockholm, Norstedt & Söners förlag

Språkdata (2003) *Norstedt Svenska ordbok*, Göteborg, Norstedt Ordbok

Åhs O (1996) *Utveckling genom lek och idrott*, Stockholm, Bokförlaget Natur och Kultur

Artikel

Edling, Margareta (2005) "Nya grepp för fysisk aktivitet", Skolvärlden, Stockholm, Lärarnas Riksförbund

BILAGA

INTERVJUFRÅGOR

1. Vilka erfarenheter har du av motorisk träning i skolan?
  - a. Vilket har syftet varit med träningen?
  - b. Har du sett något konkret resultat?

2. I vilka sammanhang tränas motorik i skolan?
  - a. Finns det någon kontinuitet i träningen?
  - b. Vad är syftet med träningen?

3. Har du som pedagog möjlighet att upptäcka om motoriken har betydelse för lärandet?
  - a. Hur?
  - b. I vilka situationer kan det upptäckas?

4. Hur utnyttjas idrottstimmarna/rörelse till att träna motoriken?
  - a. Hur många timmar procentuellt utnyttjas till motorisk träning, i jämförelse med lagsport/tävling?

5. Finns det något motoriskt syfte i den "lärarledda" leken?